

NOVÉ KVALITY V TAKTICE A STŘETNÝ BOJ

Vojenství trvale prochází změnami, které se odrážejí v oblasti jeho teorie i praxe. Zde je nutné pevné sepětí teorie s praxí, neboť případné rozpory mezi nimi by vedly k vážným důsledkům v přípravě vojsk.

Téměř nepřetržitý proces změn je typický zvláště pro nejnižší součást vojenského umění a to pro **taktiku**. Ta první reaguje na změny ve výzbroji, v bojové technice a v organizaci vojsk. Proto nemůžeme dovolit, aby taktická (operačně taktická) příprava velitelů, štábů a vojsk nebyla v souladu s požadavky, které v dané době klasifikujeme jako „soudobé“.

Požadavek jednoty teorie a praxe má plnou platnost i v podmínkách naší armády. Proto je důležitý úkol velitelů, štábů i příslušníků vědeckopedagogického sboru našich vojenských škol, aby naše armáda byla na výši požadavků doby a aby její příprava odpovídala zájmům obrany socialistické společnosti.

V článku chci ukázat na některé problémy střetného boje v soudobých podmínkách rozvoje taktiky a velení motostřelecké či tankové divize.

Je známo, že jak v ozbrojených silách států účastníků Varšavské smlouvy i v ozbrojených silách imperialistických států sdružených v NATO dochází k různým změnám ve výzbroji. Objevují se nové bojové prostředky, zbraňové systémy a bojová technika. Všechny změny vedou k tomu, že se mění kvalita bojové činnosti vojsk. Přitom mnohé změny kvality unikají naší pozornosti. V některých případech sice vezmeme na vědomí, že se zvláště na taktickém stupni objevují nové prostředky, ale nevyvozujeme z jejich zařazování do výzbroje plně závěry pro teorii a praxi přípravy našich velitelů a štábů při organizaci a řízení bojové činnosti vojsk.

Je např. známo, že jak my, tak nepřítel má vojenské letectvo. Jeho reálné bojové možnosti jsou různé podle druhu, výzbroje a tím i bojového předurčení letounů či vrtulníků, jejich počtů a organizačního začlenění zvláště na stupni vševojskových svazků. Část vojenského letectva je trvale využívána k plnění úkolů vzdušného průzkumu. To má mimořádný vliv na plnění bojových úkolů divizí, zvláště za podmínek častých a náhlých změn situace.

Stále platí zásada, že velitel bez zpráv je slepý. Svá rozhodnutí pak opírá o domněnky, dohady, váže je k terénu, vychází z intuitivních závěrů získaných ze seriózního hodnocení situace a možností nepřátelských i vlastních vojsk a dalších prvků. Široce a trvale vedený vzdušný průzkum nemůže pro potřeby pozemních vojsk zabezpečit pouze frontové letectvo, ale musíme v plné míře využít k urychlenému zjišťování zpráv i možnosti vojenského letectva. Doplňuje tak možnosti průzkumu vedeného na stupni a prostředky našich motostřeleckých a tankových divizí.

Vojenské letectvo může zjišťovat zprávy o nepříteli do vzdálenosti 50 i více kilometrů od čela vlastních vojsk. To vytváří zvláštní podmínky k řešení základních otázek některých bojových úkolů motostřeleckých a tankových divizí zvláště v takových druzích boje, kdy jsou vojska obou stran v pohybu, tj. při střetném boji v hloubce nepřátelské obrany v průběhu armádní útočné operace.

Přitom bereme plně v úvahu tyto předpoklady a skutečnosti:

- pokud jde o možnosti průzkumu vojenského letectva jsou (nebo v průběhu doby budou) na obou stranách v podstatě stejné;

- obě bojující strany nemohou v dosahu působnosti (účinného pozorování) vojenského letectva uskutečnit taková opatření v maskování (zastírání) vojsk, která by znemožnila zjištění zpráv. To prostě není v silách vojsk. Je třeba vycházet ze skutečnosti, že lze na čas skrýt v některém prostoru malou jednotku, ale její pohyb již nelze na delší dobu utajit. Těžko však lze utajit na delší dobu v určitém prostoru přítomnost pluku (brigády), či dokonce divize. Opatření operačního maskování se na taktickém stupni a v pohyblivých fázích bojové činnosti u prvosledových vojsk dají těžko uskutečnit, nebo jen ve velmi malém rozsahu;

- zvýšené možnosti vzdušného průzkumu prostředky vševojskových divizí mají vliv i na stupeň znalosti situace jejich velitelů a štábů. Usnadňují a urychlují jim proces rozhodování a přispívají k vyšší dynamičnosti bojové činnosti. Přitom nepřetržitý vzdušný průzkum vojenského letectva (popř. bezpilotních prostředků) v podstatě eliminuje možnost překvapení na stupni velení vyšším než prapor, a to oboustranně (mimo zcela nepříznivých povětrnostních podmínek). Současně nebezpečí plynoucí z tohoto průzkumu nepříteli (mimo jiných důvodů) vyžaduje pečlivou organizaci vojenské PVO na všech taktických stupních.

Zvláštní problémy, jež jsou a stále více budou odrazem nové kvality vojsk i nových možností průzkumu, vznikají v oblasti přípravy a vedení střetného boje.

Ani jedna z bojujících stran není a nebude schopna delší dobu utajit přesun svých hlavních sil k prostoru předpokládaného střetnutí. Vojska obou stran při přesunu do tohoto prostoru začínají uskutečňovat konkrétní opatření

(manévr) k realizaci zámyslu svých velitelů v určité vzdálenosti od tohoto prostoru. Tato vzdálenost je rozdílná podle situace, ze které je střetný boj organizován. Ovlivňují ji i stupeň zasazovaných sil, hustota a vhodnost komunikační sítě, stupeň průchodnosti terénu, vzdušná a případně radiační situace.

Lze předpokládat, že od začátku plnění konkrétních opatření k realizaci zámyslu velitele naší motostřelecké a tankové divize pro střetný boj až do zahájení střetnutí hlavních sil s nepřítelem uplynou asi dvě hodiny (v podstatě čas potřebný k překonání vzdálenosti hlavních sil od předsunutých prvků bojové sestavy — v průměru do 40 km). V této době mohou obě strany na základě vzdušného průzkumu organických prostředků divizí, dále podle výsledků boje předsunutých sil a podle pohybu hlavních sil vojsk na jednotlivých směrech vzájemně zjistit zámysly protivníka a upřesňovat dříve vydaná rozhodnutí. K úpravě rozhodnutí na základě postupně zjišťovaných a vyhodnocovaných konkrétních zpráv a k upřesnění úkolů vojskům na stupni divize je zapotřebí asi 20—30 minut času (v optimálních podmínkách). Tzn., že do zahájení střetnutí hlavních sil stran zůstane k dispozici čas do 120 minut. Za tuto dobu však lze (při vhodné komunikační síti nebo v dobře průchodném terénu) při dnešní rychlosti přesunů vojsk na bojišti značně pozměnit i sestavu divize, pokud si to upřesněný zámysl a rozhodnutí velitele divize vyžádá.

Velitel divize bude proto nucen k zajištění úspěšného splnění stanoveného úkolu v podmínkách, kdy bude možné pouze výjimečně překvapit nepřítele, řešit od obdržení úkolu postupně (mimo jiné) tyto otázky a z nich vyplývající opatření:

- způsob zahájení a vedení střetného boje organizovat v několika variantách;

- trvale sledovat svými prostředky průzkumu (zejména vzdušného) pohyb nepřítele tak, aby byl schopen odhalit a reagovat na jeho zámysl a vydat včas upřesňující úkoly k zahájení a vedení bojové činnosti podřízeným vojskům. Rozhodnutí k zahájení a vedení střetného boje po upřesnění již neměnit a vnutit nepříтели svou vůli včasným rozvinutím sil a palbou, popřípadě manévrem částí sil, PTZ a POZ;

- nedovolit nepříтели vyhnout se hlavními silami střetnému boji;

- nedovolit nepříтели v průběhu střetného boje rozptýlit síly a tím i střetný boj na příliš velký prostor, což by mohlo mít za následek rozmělnění úsilí divize;

- trvale sledovat pohyb a činnost druhého sledu (zálohy) nepřítele a včas řešit opatření k eliminování účinku jeho (jejího) zasazení do střetného boje k úderu do boku nebo týlu vojsk divize. Přitom musí určit, kdo tento úkol bude plnit. Zda to bude pro vlastní druhý sled (bude-li vytvořen) úkol předvídaný a jaký vliv bude mít případné neplánované použití druhého sledu na realizaci jeho celkového zámyslu pro vedení střetného boje.

Významnou roli při přípravě, organizaci a vedení střetného boje bude mít rychlé vyhodnocování zpráv, včasná reakce velitele a štábu divize na ně, včasné odhalení i upřesnění zámyslu nepřítele a včasné upřesnění rozhodnutí velitele divize a úkolů podřízeným. Manévr vlastních vojsk k realizaci rozhodnutí bude vhodné zahájit (pokud to situace, čas a terén dovolí) tak, aby nepřítel neměl

možnost naň reagovat protimanévrem většiny sil. Přitom musíme přísně dbát, aby otálením jsme nepromarnili drahocenný čas. Vzhledem k tomu si musí velitel divize při rozboru prvků před vydáním rozhodnutí upřesnit na směru postupu nepřítele čáru před prostorem předpokládaného střetnutí, odkud nebude mít nepřítel možnost manévru hlavními silami. Bude přitom vycházet ze znalosti taktiky nepřítele, jeho sestavy na osách a jeho konkrétních možností vzhledem k situaci, terénu a času. Ujasnění této čáry umožní veliteli divize upřesnit zámysl vlastního manévru, dále čas, do kdy musí upřesnit úkoly podřízeným a nejvhodnější způsob a nutný čas příchodu vlastních hlavních sil do předpokládaného prostoru střetnutí. Přitom si sám na druhé straně musí ujasnit čáru v terénu, po jejímž dosažení vlastními hlavními silami nebude již ani on schopen zásadně změnit jejich pohyb, uskutečňovaný v rámci zámyslu střetného boje.

Vznikají tedy dvě zatím neuvažované čáry, jejichž správnost určení může ovlivnit výsledek střetného boje. Jsou to jak u nepřítele, tak u vlastních vojsk čáry, po jejichž překročení budou hlavní síly obou stran nutně postupovat v podstatě na směrech podle zámyslu střetného boje příslušného velitele. Tyto čáry nemusí být shodné s čarami, na nichž budou vojska přecházet do předbojových sestav.

Podmínky pro zahájení a vedení střetného boje divize v hloubce nepřátelské sestavy v průběhu útočné operace jsou v soudobých podmínkách (a budou stále více) zvláštní. Ovlivňují je i zvýšené možnosti průzkumu, zvláště vzdušného průzkumu vojskového letectva (popř. bezpilotních prostředků). I způsoby vedení bojové činnosti na taktickém stupni jsou v neustálém vývoji, v němž se odrážejí nové kvality a tím i bojové možnosti vojsk. Tento vývoj nemůžeme negovat, neboť jde o trvalý proces úzce vázaný na rozvoj vědy a techniky, na který úzce navazuje vývoj zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky.

Je proto životně nutné, abychom vývoj stále sledovali, hodnotili a vyvozovali z něj objektivní závěry. Je třeba učit naše velitele a štáby plně využívat všech možností našich motostřeleckých a tankových divizí k zlepšení organizace boje, učit je správně hodnotit a pak omezovat možnosti nepřítele, likvidovat jeho snahy o převzetí iniciativy. Udržení iniciativy má rozhodující význam v boji i operaci a vedle tvrdého, ale přitom i pružného velení, drzosti a zdravého risku má zvláštní význam právě ve střetném boji. Zbavit nepřítele iniciativy, lépe řečeno nedovolit mu iniciativu vůbec převzít, musí být prvořadou snahou velitelů. Přitom máme na paměti, že stále vzrůstá nejen bojová hodnota, ale i operačně taktická pohyblivost (mobilita) a tím i manévrovací schopnost vševojskových svazků a útvarů našich i nepřátelských vojsk. Proto musí být reakce na každý manévra nepřítele po jeho zjištění (a možnosti k jeho zjištění každá divize má) co nejrychlejší. Požadavek rychlé reakce velitele na vznikající situaci vyžaduje, aby měl k dispozici nejen potřebné zprávy, ale i dostatek palebných prostředků a sil, kterými by mohl včas a účinně reagovat.

V průběhu střetného boje se musí velitel i štáb divize trvale snažit zabránit nepříteli použít druhého sledu k manévru, který by ztížil situaci našich vojsk. Použije-li přesto nepřítel svého druhého sledu k manévru s cílem udeřit do boku či týlu našich vojsk, musíme jeho postup zastavit (podle mého názoru) zvláště k tomu vyčleněnou zálohou, která zaujme na příhodné čáře obranu

a zabrání nepříteli jeho záměr realizovat. Polní řád ČSLA k tomu v článku 210 uvádí: „Nepřátelská vojska pronikající do boku nebo týlu divize (pluku) je nutno ničit palbou dělostřelectva, úderů letectva a **zastavit zvláště vyčleněnými jednotkami** tak, aby nebylo zeslabeno uskupení vytvořené pro provedení hlavního úderu.“

Tento úkol, který vyplyne v průběhu střetného boje z konkrétně vznikající situace, nebude moci plnit druhý sled divize (pokud bude vůbec vytvářen). Tomu velitel divize v rozhodnutí zpravidla určuje konkrétní úkol. Jeho použití k plnění neplánovaného úkolu by s největší pravděpodobností narušilo celý zámysl velitele divize pro vedení střetného boje, hlavně v jeho rozhodující fázi. Domnívám se (viz Polní řád), že k plnění tohoto úkolu **bude třeba vytvářet v rámci bojové sestavy divize zvláštní vševojskovou zálohu předurčenou výhradně k plnění úkolu, jehož obsah snad nejlépe vystihuje pojem „protimanévr“.** Tato záloha by měla být organizována předem jako dočasný a zvláštní prvek bojové sestavy divize i tehdy, když v rámci bojové sestavy bude určena místo druhého sledu vševojsková záloha (třebas to bude znamenat na stupni divize existenci dvou vševojskových záloh). S ohledem na předpokládaný rychlý spád bojové činnosti a urputnost boje nelze uvažovat o vyčlenění potřebných jednotek od bojujících útvarů. Vytvoření zvláštní zálohy umožní veliteli divize dokončit střetný boj podle původního zámyslu, neboť při manévru nepřítel do boku či týlu hlavních sil divize zůstane její druhý sled intaktní a bude moci plnit dříve stanovený úkol.

Místo této zálohy v bojové sestavě divize vyplývá z požadavku co nejrychlejšího jejího zasazení na nebezpečný směr (k ochraně boku — týlu hlavních sil). Tzn., že by se měla pohybovat buď za středem, nebo na ohroženém boku (podle terénu) ve vzdálenosti 10—15 km od čela prvního sledu. Rozhodující bude přitom možnost uskutečnění rychlého manévru. Pokud bude zásah této zálohy plánován společně s DPTZ a DPOZ, musí být její místo v sestavě voleno tak, aby byla zajištěna jejich vzájemná součinnost.

Druhé možné řešení je toto: k plnění úkolu „protimanévru“ zorganizovat a připravit část druhého sledu nebo vševojskové zálohy. Vševojsková záloha by v tomto případě musela být dostatečně silná. Toto řešení je však nevýhodné, protože velitel divize musí velet přímo i této části bojové sestavy.

Vševojsková záloha, která je předurčená v rámci bojové sestavy divize výhradně k plnění úkolu „protimanévru“ v průběhu střetného boje, musí mít odpovídající složení. Její základní jádro může tvořit motostřelecký nebo tankový prapor. Motostřelecký prapor bude nutné již při organizaci bojové sestavy divize (pochodové sestavy divize) zesílit rotou tanků, aspoň jednou protitankovou baterií (druh této baterie určí velitel divize s ohledem na podmínky terénu a parametry jednotlivých prostředků), baterií raketometů, aspoň ženijní četou s prostředky k rychlému zatarasování, ničení, a aspoň četou protiletadlových kanónů. Bude-li základní jádro zálohy tvořit tankový prapor, může odpadnout jeho zesílení protitankovými prostředky, musí však být zesílen, mimo již uvedených prostředků, aspoň jednou motostřeleckou rotou. Palebná podpora této zvláštní zálohy musí být dále zajištěna aspoň částí prostředků divizní dělostřelecké skupiny. Bude jen výhodné, bude-li pro zálohu zajištěna palebná podpora bitevních vrtulníků. V příznivých podmínkách může být tato záloha použita k plnění úkolů společně s divizní protitankovou zálohou a s pohyblivým odřadem zatarasovacím.

Použije-li nepřítel druhý sled k zesílení úderu svých sil již zavázaných do boje (možný způsob použití druhého sledu) a poměr sil na směru jeho zasazení nebude vyžadovat od velitele divize zvláštních protiopatření, může tuto zvláštní vševojskovou zálohu použít k plnění jiných úkolů podle vývoje situace (např. k manévru).

Soudobý pozemní boj, zvláště střetný boj, je velmi složitou záležitostí. Úspěch v tomto boji docílí ten velitel, který (kromě jiných předpokladů) plně pochopí jeho zvláštnosti, správně a plně využije všech prostředků a širokých bojových možností naší motostřelecké či tankové divize. Musí je umět využívat pružně a trvale hledat cesty nejefektivnějšího využití jemu svěřených sil a prostředků k docílení vítězství v boji se silným nepřítelem. K tomu musí mít i odpovídající organizační schopnosti a umět tvrdě prosazovat svou vůli při řízení boje.

Výsledek střetného boje závisí mimo jiné na včasném zjištění maxima zpráv o nepříteli; motostřelecká i tanková divize dnes mají prostředky k jejich zjištění. Velitel divize musí řešit ve střetném boji i otázky protimanévru a k tomu musí mít pohotové síly. Možnosti manévru hlavními silami nejsou ve střetném boji nekonečné, což platí pro obě strany. Od jisté hranice vzdálenosti a času tyto možnosti končí, a to je třeba brát v úvahu při řešení. V článku jsem chtěl dokázat, že velitel a štáb divize mají tyto otázky řešit.